

Таму галоўным амэрыканскім інтарэсам сёньня мела б быць закладаньне падмурку партнэрства з заўтрашняй Эўропай. Панаваньне ЗША, магчыма, працягнецца яшчэ гадоў дваццаць-трыццаць, аднак яно ня будзе вечным. Хіба можна знайсці лепшы ўжытак з гэтае сёньняшняе часовае выгады, чымся як сёньня пачаць утвараць інстытуцыйныя рамкі для партнэрства, дзякуючы якому Эўропа, мацнейшая, чымся цяпер, і Амэрыка, слабейшая за свой цяперашні стан, маглі б разам імкнуцца да ладу, дабрабыту і дэмакратыі ў заўтрашнім сьвеце? Гэта, доктару Бжазіньскі, *Realpolitik*, якую трэба сабе ўявіць!

Камэнтар Тыматы Гартана Эша да З.Бжазіньскага

Тыматы Гартан Эш — аўтар кнігі *History of the Present: Essays, Sketches and Dispatches from Europe in the 1990s* (выдавецтва *Random House*), якая выйшла ў 2000 г. Гэты камэнтар ён напісаў, калі ў якасьці стажора знаходзіўся ў *Hoover Institution* Стэнфардзкага ўнівэрсытэту ў Каліфорніі.

Гэты артыкул Зьбігнева Бжазіньскага, як і заўжды, ясны, праніклівы, творчы і надзвычай абсяжны. Мая праблема ў тым, што я згодны як з бальшынёй высноваў ягонага аналізу, так і з парадзімі, якія ён дае палітыкам, асабліва што да пашырэння НАТО і ЭЗ. Тым ня менш, дазвольце мне як эўрапейцу, чалавеку родам з брытанскіх выспаў, спыніцца на пяціх рэчах, якія, на маю думку, мусова ўдакладніць.

Па-першае, я заўжды быў за тое, каб называць рэчы сваімі імёнамі, нават калі ў палітычным сэнсе гэта нічым ня будзе сябе апраўдваць. Цьверджаньне, што Эўропа ёсьць „*de facto* вайсковым пратэктаратам Злучаных Штатаў“, не падаецца мне цалкам праўдзівым. Калі я скажу, што „*Ксанаду ёсьць французскім*

пратэктаратам“, дык на ўзроўні банальнае эрудыцыі пад гэтым разумеецца, што французы ў Ксанаду ўладараць. Аднак амэрыканцы ў Эўропе не ўладараць. І калі гэтыя словы ўзяць у іншым сэнсе, чымся „*быць залежным ад вайскавай абароны*“, дык гэтае цьверджаньне наўрад ці апраўданае, бо, нягледзячы на цяперашні хаос у эўрапейскай абароннай сфэры, на сёньня нашай бяссьпецы нічога сур’ёзна не пагражае. Я маю на ўвазе пагрозы такога кшталту, ад якіх галоўныя эўрапейскія дзяржавы ня здолелі б абараніць сябе ці сваіх партнэраў па ЭЗ.

Праўда, па-другое, вядома, што нават наймацнейшыя краіны ЭЗ усё яшчэ мусяць спадзявацца толькі на Злучаныя Штаты пры патрэбе вядзеньня вайскавай апэрацыі за межамі ЭЗ, нават калі гаворка пра такі малы кавалак нашае зямлі, як Косава. Карысна было б шчыра прызнаць, што адной з галоўных прычынаў гэтага стану ёсьць тая акалічнасьць, што лідэры Заходняй Эўропы пры канцы халоднай вайны няправільна вызначылі прырытэтэты, аддаўшы перавагу ўвядзеньню супольнай валюты, а не стварэньню супольнага войска. Ініцыятывы апошняга часу, скіраваныя на аптымізацыю замежнай палітыкі і каардынацыю абарончай дзейнасьці — гэта спроба ЭЗ нагнаць у 2000 годзе нераспачатае ў 1990-м. (Гэтае цьверджаньне я падрабязней разьвіваю ў сваёй новай кнізе *History of the Present / Гісторыя сучаснасьці*.)

Па-трэцяе, Бжазіньскі абсалютна слушна адзначае безумоўную неабходнасьць такога палітыкі Злучаных Штатаў, пры якой Вашынгтон разглядалі б у якасьці таго, хто гэтыя запозьненыя ініцыятывы, асабліва што датычаць вайскавае сфэры, хутчэй ухваляе, а ня журыцца зь іхнае нагоды. Палітычнае пасланьне новае амэрыканскае адміністрацыі павінна гучаць абсалютна пазытыўна і адназначна: „*Мы хочам, каб Эўропа стварыла мацнейшую абарончую індывідуальнасьць і эфэктыўныя вайсковыя сілы, прызначаныя для хуткага рэага-*

ванья". А затым можна было б дадаць: „А цяпер мы чакаем, што пра Косава вы зможаце паклапаціцца самі“. Абмеркаваньне ўсіх абгрунтаваных прэчанняў што да спалучальнасьці эўрапейскае абароннае ініцыятывы з НАТО магло б адбывацца на ніжэйшых, больш тэхнічных узроўнях.

Па-чацьвертае, з Эўропы сапраўды ніколі ня выйдзе адзінай краіны. Аднак я не такі пэсыміст, як Бжазіньскі, калі вядзецца гаворка пра магчымасьці пазытыўнага і пачуцьцёва афарбаванага атаесамленьня сябе з Эўропай. Я мяркую, што ў Сярэдняй Эўропе сапраўды ёсьць людзі, гатовыя нават „памерці за Эўропу“. *Malgré tout*, Эўропа мае душу. І за гэтую душу ідзе змаганьне. Спрощана кажучы, тутакі ідзе гаворка пра новую вэрсію старой спрэчкі паміж тымі, хто адстойвае арыентацыю эўраатлянтычную, лібэральную, хто хоча, каб вольны гандаль пашырыўся на ўвесь сьвет, і тымі, хто прытрымліваецца арыентацыі дэголеўскай, эстэтычнай і абарончай. Гістарычна так склалася, што шалі схінуліся на карысьць прыхільнікаў першай.

Па-пятае, рыторыка і палітыка Злучаных Штатаў выразна паўплывае на гэтае змаганьне, аднак невядома, да лепшага ці да горшага. Амэрыканцам ня варта ча-

каць утварэньня Злучаных Штатаў Эўропы, але ня трэба таксама ўспрымаць Эўропу як Вялікую Швайцарыю. Ём сьлед імкнуцца да дзвюх мэтаў, якія найлепш акрэсьліў Джордж Буш-старэйшы: „Разам весьці рэй“ і „Адзіная і свабодная Эўропа“.

Адказ 3.Бжазіньскага

Я на самой рэчы ў прынцыпе згаджаюся з заключнымі высновамі, да якіх прыйшлі эўрапейскія крытыкі, мае сябры. Я сапраўды жадаю, каб Эўропа для Амэрыкі сталася сур'ёзна ўспрыманым партнёрам, аднак заветнае жаданьне ня ёсьць добрым дарадцам пры правядзеньні рэальнае палітыкі. Утварэньне ўсё большай і ўсё больш інтэграванай эўрапейскай прасторы, сувязі якой са Злучанымі Штатамі былі б шчыльнымі, — адзіная сапраўды важная рэч, а зарукай для гэтага ёсьць устрыманьне Эўропы ад моцных спакусаў і ператварэньне няпэўнае геапалітычнае прасторы ў рэгіёне паміж эўраатлянтычнай зонай і Расеяй.

Пераклаў Сяргей Смятрычэнка
паводле *The National Interest*, № 6,
лета 2000 году, сс. 17–32.